

היום נלמד בעזרת ה':

כתובות דף טו

משנה: אמר רבי יוסי מעשה בילדה שירדה למלאות מים מן המעיין ונאנסה, ואיננו יודעים האם האונס הוא אדם כשר או פסול הפוסלה בביאתו, אמר ר"י בן נורי אם רוב אנשי העיר כשרים להשיא את בנותיהם ולאמנותיהם לכהונה כלומר שאינם מן הפוסלים אשה לכהונה בביאתם, הרי שהילדה כשרה לכהונה.

גמרא: כמו מי סובר ר"י בן נורי הסובר שאם רוב בני העיר כשרים התינוקת כשרה לכהונה? אם תאמר שהוא סובר כרבן גמליאל (לעיל יג.), הרי שלשיטתו אפילו אם רוב בני העיר פסולים היא כשרה לפי שאנו מעמידים אותה על חזקתה שהיא כשרה, ואם תאמר שהוא סובר כרבי יהושע, הרי לשיטתו אפילו אם רוב בני העיר כשרים היא פסולה.

אמר ליה: באמת ר"י בן נורי סובר כרבי יהושע, אבל במקרה שלנו היא כשרה משום שיש כאן שני 'רוב', לפי שהמעשה עם התינוקת היה בקרונות (= יום השוק) של ציפורי שאז מגיעים לשם שיירות ממקום אחר, והיתה שם סיעה של בני אדם כשרים שהיו עוברים שם שאפשר לומר שהאונס היה מהם, ונמצא שיש כאן שני 'רוב' - 1. רוב אנשי העיר ציפורי שהם כשרים, 2. רוב סיעה, וכפי שאמר רבי ינאי שהנבעלת בשעת קרונות כשרה לכהונה מהטעם הנ"ל. אבל אם פרש אחד מבני העיר ציפורי ובעל, הוולד שתוקי (= פסול מדרבנן) כיון שיש כאן רק 'רוב' אחד (= רוב אנשי ציפורי שהם כשרים).

כי הא דאתא רב דימי וכו': כלומר וכן מצאנו בדברי רב דימי שאמר בשם זעירי בשם רבי חנינא, ויש אומרים שזעירי אמר זאת בשם רבי חנינא ורב דימי לא הזכיר כאן, שהולכים אחר רוב בני העיר להכשיר ולא אחר רוב סיעה (כגון במקום רחוק מהעיר שבוודאי הבעל בא מאנשי הסיעה הכשרים, ובכל זאת פסולה) ויש להקשות - כלפי לייא? כלומר כלפי מה נאמרו הדברים? והרי רוב אנשי הסיעה הם ניידיים והולכים בהם אחר הרוב, ולעומת זאת אנשי העיר הם קבועים בעיר והכלל הוא שכל דבר קבוע נידון

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

כמחצה על מחצה, ואפילו אם יש בעיר רק פסול אחד הרי היא פסולה לפי שלא הולכים בדבר קבוע אחר הרוב, אלא בהכרח שכוונת רבי חנינא שהולכים אחר רוב אנשי העיר רק כשיש גם רוב סיעה, ונמצא שיש כאן שני 'רוב', אבל לא הולכים אחר רוב העיר לבד או אחר רוב סיעה לבד.

מאי טעמא? מדוע לא הולכים אחר רוב סיעה לבד, והרי הם ניידים ולא קבועים. תשובה: גזרה משום רוב בני העיר שהם קבועים ולא הולכים בהם אחר הרוב.

קושיא: והרי גם רוב בני העיר אינם קבועים תמיד, שהרי אם הבעל עקר מביתו והלך אל האשה הרי הוא 'נייד' ולא 'קבוע', והכלל הוא 'כל דפריש מרובא פריש' (= כל הפורש מהרוב הוא פורש) ויש לנו ללכת אחר רוב בני העיר הכשרים.

תירוץ: **לא צריכא איבא דקאזלא לגבייהו**: יש מקרים שהאשה הולכת לבועל וא"כ הוא 'קבוע', ואפילו אם רוב אנשי העיר או הסיעה כשרים היא נפסלה משום ש'כל קבוע כמחצה על מחצה' ואין כאן רוב, ולכן גזרנו שלא הולכים אחר רוב אנשי העיר בכלל. היום נלמד בעזרת ה':

ומי בעין תרי רובי: - כי אנו חוששים שאם נתיר ברוב אחד של 'פריש' יבואו להתיר גם ברוב של 'קבוע'. והרי מדין תשע חנויות רואים שלא חוששים?

תשע חנויות: המוכרות בשר שחוטה וחנוות אחת מוכרת בשר נבלה, ולקח בשר מאחת מהם בתוך החנות ואינו יודע מאיזה חנות לקח - הבשר אסור מספק, לפי שכל דבר קבוע (= חנות) נידון כמחצה על מחצה, ואפילו שרוב החנויות מוכרות בשר שחוטה אנו דנים כאילו חצי מוכרות שחוטה וחצי נבלה, ולכן אסור מספק. אבל 'בנמצא' כלומר אם הוא מצא בשר על הקרקע שבין החנויות, אנו הולכים אחר רוב החנויות הכשרות, לפי שכל דבר הפורש ממקומו הוא אינו קבוע ואנו אומרים שפרש מהרוב, וא"כ הבשר פרש מהחנויות הכשרות ומותר באכילה.

מוכח שלא חוששים שאם נתיר את הבשר הנמצא בין החנויות (פריש) יבואו להתיר גם בלקח מאחת החנויות ('קבוע')?

וכי תימא בשאין דלתות מדינה נעולות: ואולי נתרץ שמדובר שדלתות המדינה לא נעולות והגיעה לעיר סיעה של שוחטים שרובם יהודים כשרים, ואז יש לנו תרי רוב: א. רוב שוחטי העיר ב. רוב שוחטי הסיעה, ולכן הולכים אחר הרוב כשהבשר נמצא בין החנויות.

מעלה עשו ביוחסין: לחשוש ברוב אחד של פריש שלא יבואו להתיר גם ברוב של קבוע, והצריכו תרי רוב. אבל בשאר דיני התורה לא חששו לכך, והתירו גם ברוב אחד של פריש.

*

גופא: הגמרא חוזרת לדברי רב זירא ומביאה אותם בשלמות.

אילימא מתשע חנויות.. התם לחומרא: מהברייתא של תשע חנויות רואים שקבוע נחשב כמחצה על מחצה רק לחומרא – דהיינו כשלקח מאחת החנויות הבשר נחשב לספק טריפה, אפילו שרוב החנויות כשרות ורק אחת טריפה, מכיון שהן קבועות נחשב הספק כמחצה על מחצה (והיינו שהצד של האיסור גדול בביכול לחצי מהספק). אך עדיין אין לנו ראייה שקבוע כמחצה על מחצה לקולא.

מתשעה צפרדעים ושרץ אחד: שמונה סוגי שרצים מטמאין במותם במגען. צב הוא אחד משמונה שרצים, אך לא צפרדע. < ישנו כלל שספק טומאה ברשות היחיד טמא אבל ברשות הרבים טהור.

בברייתא זו כתוב שאם היו ברשות היחיד תשעה צפרדעים מתים וצב אחד מת ביניהם, ונגע בהם אדם ואינו יודע האם נגע בצב והוא טמא או שנגע בצפרדעים ואינו טמא – הוא ספק טמא, וכיון שהיה זה ברשות היחיד הוא טמא על פי הכלל הנ"ל. הסיבה שהוא נחשב ל"ספק טמא" אפילו שהרוב היו צפרדעים ורק צב אחד? משום שהתערובת הזו היתה במקום קבוע, וכל קבוע נחשב כמחצה על מחצה ונמצא שיש כאן ספק שקול.

הגמרא דוחה. עדיין יש כאן רק הוכחה לחומרא ולא לקולא.

מתשעה שרצים וצפרדע אחת: כשהם היו מונחים ברשות הרבים ונגע בהם אדם ואינו יודע במה נגע - הוא טהור. אפילו שהרוב הם שרצים, משום שהתערובת נחשבת לקבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי (וכאילו הצד של ההתר [הצפרדע האחת] גדול לחצי מהספק).

*

ומדאורייתא מנלן: שכל קבוע כמחצה על מחצה דמי?

אמר קרא וארב לו: נחלקו רבי שמעון ורבנן האם אדם ש'מתכוין להרוג את זה והרג את זה' חייב מיתה או פטור. (דהיינו שהתרו בו שני עדים שאם יהרוג את חבירו יתחייב מיתה, ולא שמע להם וזרק על חבירו חרב אך היא נפלה על אדם אחר). לדעת רבי שמעון הוא פטור, רבי שמעון לומד זאת מהפסוק "וְכִי יִהְיֶה אִישׁ שֹׁנֵא לְרֵעֵהוּ וְאַרְבַּ לֹו יָקָם עָלָיו וְהִכָּהוּ נֶפֶשׁ וְמָת" דוקא במקרה שהוא אורב לו וקם עליו דהיינו כשהוא מתכוין להרוג אותו, ולא במקרה שהתכוין להרוג את זה והרג את זה. אבל לדעת רבנן חייב, והם לומדים מהפסוק הנ"ל 'פרט לזורק אבן לגו' לתוך חבורת בני אדם של יהודים וגויים, והרג יהודי שהוא פטור, כדלהלן:

דאיכא תשעה כנענים ואחד ישראלי: בזה אין חידוש. כיון שרובם גויים אנו הולכים אחר הרוב ואומרים שהפעולה שלו היתה להרוג גוי ולא יהודי. ואפילו אם היו שם חצי גויים וחצי יהודים פשוט שפטור, מכיון שכלל בידינו 'ספק נפשות להקל'?

תשעה ישראלים וכנעני אחד: ע' לך לימדה התורה בפסוק המדבר על רוצח 'וארב לו' למעט זורק אבן לתוך חבורת בני אדם של תשעה ישראלים וגוי אחד, שלא הורגים את הרוצח. מכיון ש'כל קבוע - כמחצה על מחצה דמי' נחשב הספק הזה לספק שקול חצי חצי, והרי 'ספק נפשות להקל'.

[כל זאת דוקא ב'קבוע' כגון בחצר אחת ששהו בה קבוצת האנשים. אבל אם יצא אחד מהחצר לשוק - 'כל דפריש מרובא פריש' ומתייחסים אליו כיהודי ודאי והרוצח חייב מיתה].

*

איתמר.. הלכה כרבי יוסי: נחלקו הדעות בשם רב: האם הלכה כרבי יוסי במשנה שלנו שהתירו את הקטנה שנאנסה אם רוב העיר כשרים לכהונה. או שהיתה זו רק הוראת שעה מיוחדת (לפי צורך השעה, או שהיו שם צדדים נוספים להתיר) ולא לדורות.

מתיב רבי ירמיה: על רב חייא בר אשי שאמר בשם רב שהלכה כרבי יוסי. ורבי ירמיה סבר שמוכח מכאן שלדעת רב מספיק רוב אחד להתיר יוחסין.

מצא בה תינוק מושלך: מצא תינוק בעיר שגרים בה יהודים וגויים לדעת רב אם רוב העיר ישראלים התינוק נחשב ליהודי רק לענין להחיותו - בית דין מצווים לפרנסו (שנאמר 'יְחִי אֶחָיִךְ עִמָּךְ'), אבל לא ליוחסין - שאם זו תינוקת לא מחתנים אותה עם כהן שמא היא גויה וצריכה גיור וגירות אסורה לכהן. לדעת שמואל גם מפקחים עליו את הגל בשבת (אם נפל גל של אבנים על התינוק הזה מחללים שבת להציל אותו).

(המשך בדף הבא ↓)

נמצא שלדעת רב צריך תרי רוב ליוחסין ולא מספיק רוב אחד, שמשום כך תינוק מושלח לא נחשב ישראל לענין יוחסין, כי יש שם רק רוב אחד?

אשתמטתיה: נשכח מרבי ירמיה מה שאמר רב יהודה בשם רב, שבמשנה מדובר שהיו קרונות של ציפורי שהגיעו לעיר והיו שם תרי רוב.

ולרב חנן בר רבא: שאמר בשם רב שהוראת שעה היתה, והיינו שדוקא במשנה שלנו צריך שתי רוב אבל לדורות לא צריך שתי רוב ומספיק אחד. ואילו רב אמר שאם מצא בה תינוק מושלח לא נחשב ישראל לענין יוחסין, כי יש שם רק רוב אחד?

הגמרא מתרצת: רב חנן בר רבא ששנה בשם רב 'הוראת שעה היתה' לא שנה את דברי רב יהודה בשם רב 'בקרונות של ציפורי היה מעשה'. וממילא לשיטתו המשנה דיברה על רוב אחד בלבד, ולכן הוראת שעה היתה אבל לדורות צריך תרי רוב (וכדברי רב בתינוק מושלח).

*

ומי אמר שמואל הכי: שצריך רוב בשביל לפקח עליו את הגל?

הגמרא מתרצת: שמואל דיבר על מקרה שרוב עכו"ם בעיר ובכל אופן כן מפקחים עליו את הגל.

להאכילו נבלות: 'בידיים' כלומר בצורה ישירה. (וכן הוא נחשב גוי לענין אבידה ונזיקין כדלהלן).

להחזיר לו אבידה: אם מצא ישראל את האבדה שלו, מוציאים אותה ממנו ונותנים לתינוק הזה, כי אנו הולכים אחר הרוב ומחשיבים אותו כיהודי (רש"י מוסיף גם שאם הוא היה נחשב לגוי היה אסור להחזיר לו אבידה).

לזקוק: הגמרא מבררת את המקרה שבו מתייחסים אליו כיהודי במקרה של נגיחת שור.

שור של גוי שנוגח את שור של ישראל חייב לשלם תמיד נזק שלם. ואילו שור של ישראל שנוגח את של גוי פטור. ושור של ישראל שנוגח את של ישראל: שור תם (שעדיין לא נגח שלוש פעמים) משלם חצי נזק, ושור מועד משלם נזק שלם.

דנגחיה תורא דידן (= שור של ישראל) לתורא דידיה (את השור של התינוק): עד שלא יביא התינוק (שגדל) ראייה שהוא אינו גוי, אי אפשר לחייב את היהודי שהשור שלו נגח בתשלומי הנזק, כי 'המוציא מחבירו עליו הראיה' ושמה גוי הוא וישראל פטור מלשלם לו.

דנגחיה תורא דידיה (כשהוא תם) לתורא דידן: ישלם התינוק רק חצי נזק (כי אפילו אם הוא ישראל הוא חייב חצי נזק), ועל החצי נזק השני חובת הראייה מוטלת על הישראל הניזק להוכיח שהמזיק הוא גוי וחייב בנזק שלם.

הדרן עלך בתולה נישאת

פרק שני. משנה: האשה שנתארמלה: שהתאלמנה או התגרשה והיא טוענת שמגיע לה כתובה מאתיים כי התחתנה בתולה, ואילו בעלה או היוורשים טוענים שהיא התחתנה כאלמנה ומגיע לה רק מנה. אם יש לה עדים שהיא יצאה מבית אביה לבית בעלה לחתונה, בהינמא (יתבאר בגמרא), ושער ראשה היה על כתפיה – יש לה מאתיים, שכך היו נוהגים להוציא את הבתולות מבית אביהן לחתונה.

חילוק קליות: בחתונה של בתולה היו נוהגים לחלק לילדים קליות (= שיבולים לחות שמייבשים אותן בתנור ואז הן נהיות מתוקות).